

Anders Bondeson

- Den förste kyrkbåtsbyggaren i modern tid

Vid mitten av 1870-talet drabbades Sollerön hårt av missväxt. Bond Anders Andersson och hans hustru beslöt sig för att emigrera till Amerika. De sålde sin gård och den tillhörande skogen till skogsbolaget Kopparfors.

Dagen kom när de skulle ge sig iväg. Det lilla de skulle ha med sig på färden var packat. Så satte de sig upp i kärran. Först en nedstämd Karin med barnen och sen Anders. Egentligen ångrade Karin att de skulle åka.

Efter någon kilometer märkte Anders att hästen var halt. Det var ett oroväckande tecken och det ökade Karins allt mer högljudda protester mot att fortsätta.

Så de återvände. Det blev ingen Amerikaresa.

Det var nog otur för den då ofödde Anders Bondeson, senare känd som den store kyrkbåtsbyggaren. Anders hade nämligen just de förtecken som det amerikanska samhället har som ideal. Han var expansiv, framåt, energisk, driftig, individualistisk och med en stor tilltro för nytänkande och moderniteter. Anders Bondeson hade säkerligen kommit långt i Amerika, och i slutet av tjugotalet hade han själv idéer om att emigrera, men han gav upp tanken.

Han föddes 1883 och var yngst i en syskonskara på sju barn. Men det var bara fyra som överlevde till vuxen ålder: Karin född 1867, Anna född 1871, Margit född 1878, och så Anders. De övriga barnen dog alla innan åtta års ålder.

Om Anders barndom vet jag inte så mycket. Jag antar att den var hård, som för de flesta barn på den tiden. Dessutom dog hans mor när han bara var ett år. Den tragiska händelsen inträffade troligtvis i april, när kvinnorna var sysselsatta med sina tunnbrödsbak.

Modern, Hållpås Karin gick ut till härbret med famnen full av tunnbrödsbakor. Vid härbrets dörr tappade hon balansen, greppade efter

dörrens nyckel, fick tag i den, men den lossnade ur sitt lås och hon föll handlöst baklänges.

Efter en veckas lidande dog Hållpås Karin av de skullskador hon ådragit sig. Hon blev trettioåtta år.

Den äldsta dottern Karin var nu den som fick ta ansvaret för hushållet. Efter det misslyckade "Amerikaäventyret" hade fadern fått köpa tillbaka huset av Kopparfors, men all mark och skog tillhörde bolaget. De fick dock ta ved och husbehovsvirke ur skogen. Det var säkert svåra år. Men världen går vidare utan nåd, och i den människorna.

Avgångsbetyg

från folkskolan i Sollerö församling af Stora Kopparbergs län.

Anders Peter Andersson, född den *6*
mars 18 *83* och inskrifven den *7 januari* 18 *97* ..

har vid denna dag anställd pröfning erhållit följande vitsord:

Bibl. hist.	a
Katekes.....	a
Innanläsning.....	ab
Språklära.....	a
Rättskrifning.....	a
Uppsatsskrifning.....	a
Välskrifning.....	a
Räkning.....	a
Geometri.....	a
Geografi.....	ab
So. historia.....	b
Naturkunnighet.....	a
Teckning.....	ab
Sång.....	b
Gymnastik.....	b

samt har under sin skoltid ådagalagt *a* flit och *a* upp-
förande.

Sollerö den *22 juni* 18 *97* ..
A. O. Salvisén
Lärare

Anders växte upp till en stark pojke, och hans avgångsbetyg från folkskolan i Sollerö församling visar på *litet a* i Biblisk historia, Katekes, Språklära, Rättskrivning, Uppsatsskrivning, Välskrifning, Räkning, Geometri och Naturkunnighet. Man anar en studiebegåvning, men det fanns förstås

ingen möjlighet att fortsätta studera. Studier var endast för de besuttna.

Han lärde sig också teckenspråk, eftersom en grannpojke var döv.

Det blev arbete i skogen förstas, och som timmerman. På lediga stunder idrottade han, mest cykel och skridsko. 1905 var han mobiliserad i unionsfejden mot Norge.

Anders Bondeson visade stor talang för finsnickeri, vilket gjorde att han 1911 startade en båtfabrik på Lerön tillsammans med Flint Karl och Flint Anders. De gjorde roddbåtar och motorbåtar. Affärerna gick bra, och han byggde sig ett eget hus i Utanmyra där idag Svante Bondeson bor. Anders hade alltså ett stort, nybyggt hus när han 1912 gifte sig med Hinders Anna Matsson (född 1885). Anna fick två dödfödda barn innan hon 1915 födde en pojke som fick namnet Sixten. Han följdes av Nanna (1917), Sigurd (1919), Svante (1920) och Karin (1922).

Hinders Anna var intresserad av trädgårdsskötsel och jordbruk och det var genom henne som den första kon kom till gården. Anders själv var inte särskilt intresserad av jordbruk. Det var utmaningen att rita och konstruera båtar, och senare hus, som fängslade honom.

1921 inträffade en händelse som kom att få en viss betydelse. Anders var i färd med att bygga en ladugård åt sig själv, och tillsammans med sonen Sixten for han med häst och vagn till ett röse öster om gården för att hämta grus och sten till grunden. Under grävningen där fann man ett vikingasvärd. Detta skulle bli starten till de arkeologiska utgrävningarna på Sollerön, och ett allmänt kulturhistoriskt intresse för bygden.

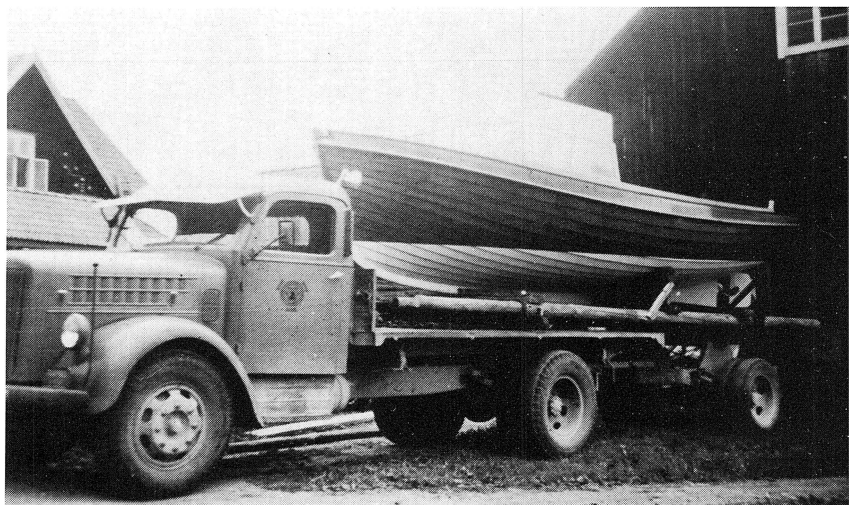
På tjugotalet startade Anders tillsammans med Flint Anders ett byggnadsföretag. I början byggde de mest villor, bland annat åt grosshandlaren Ludvig Larsson i "Båtåjsbåkan". Under vinterhalvåret körde han så häst i skogen.

Så slog olyckan till i februari 1926. Hustrun Anna dog efter en tids sjukdom. De fem barnen förlorade sin mor. Men människor har en sällsam förmåga att resa sig ur tragiska skeenden. Så även Anders och hans barn. De fortsatte. De slet vidare. Och de hade stor hjälp av Anders syster Karin. Eller Faster som barnen kallade henne. Hon hade mist sin mor tidigt och sedan fått ta hand om hushållet när Anders var liten. Hon bodde nämligen i en liten stuga inte långt från gården.

Under resten av tjugotalet fortsatte Anders med att bygga hus tillsammans med "Flintn" (Flint Anders). Anders Bondeson behärskade allt inom byggnation. Från att rita huset till själva hantverket. Och han var självlärd. Barnen och en dräng, Småsäck Lars, skötte gårdens dagliga sysslor.

Det gick mot ljusare tider. 1928 gifte Anders om sig med Hinders Anna Andersson, för övrigt släkt med hans förra hustru. Året därpå köpte han och

Flint Anders en bil av märket Chevrolet. Det var den första privatbilen på Sollerön. Anders var inte tvehågsen när det gällde teknisk nydaning i en miljö som stundtals var ytterst konservativ när det gällde modernisering.

Färdig båt fraktas till sjösättning med lastbil

Omkring den här tiden slutade han också att arbeta i skogen på vintrarna och koncentrerade sig i stället på byggnadsentreprenad. Det var också nu han bytte namn från Bond Anders Andersson till Anders Bondeson. Namnbytet var inget uttryck för snobberi eller fåfänga, utan helt av praktisk betydelse. I Utanmyra fanns nämligen under den här tiden tre Bond Anders Andersson, och för att skilja dem åt använde man sig av väderstrecken. Anders Bondeson kallades alltså för Östra Bond Anders Andersson. Norra Bond Anders Andersson var "Lisslan", som senare bodde i Gesunda. Västra Bond Anders Andersson var en man som var gift till Utanmyra.

Under trettio och fyrtioalet fortsatte han att rita och bygga hus. Det var som sagt mest villor, men det var han som stod för byggandet av skolan på Sollerön 1938 och Erlandssons garage och bostäder i Mora. Han fortsatte att bygga båtar, bland annat ett par stora motorbåtar. Under sin livstid byggde Bondeson mellan tre- och fyrahundra båtar. Han tillhörde kommunalfullmäktige under många år och satt i Skolstyrelsen och i Kyrkorådet.

Men det var som kyrkbåtsbyggare han blev mest känd utanför Sollerön. Den första beställningen fick han 1941 av Rättviks Hembygdsförening. Man

Bondeson i en av sina båtar. Vårflod på 20-talet.

ska ha i åtanke att den sista kyrkbåt som byggdes före Bondeson var gjord på 1860-talet. Han studerade de få båtar som fanns kvar, och gjorde sina kyrkbåtar något lägre och smäckrare än de gamla. Det var hos Anders Bondeson den andre store kyrkbåtsbyggaren på Sollerön, Lars Håll, gick i lära. 1950 gick Bondeson i pension, men han fortsatte med sitt båtskapande. Sammanlagt byggde han fjorton kyrkbåtar. Den sista tillkom 1960.

Bondeson styr en av sina kyrkbåtar vid sjösättning. 40-talet.

Anders Bondeson. Vandringspris till Kapprodden på Sollerön.

De sista åren av sitt liv bodde han under sommarhalvåret i en liten stuga vid Skålvik på Sollerön. Självt minns jag som liten hur han kom med sin båt till Gesunda där jag bodde. Det brukade ta en oändlig tid för honom att gå de hundrafemtio metrarna från stranden upp till gården. Jag kommer ihåg honom som en intresserad, envis och något egensinnig gammal man. Och jag kan numera känna igen dragen i mig själv. Och så somnade han alltid sittande i soffan. Han hade nämligen problem med sitt blodtryck. Efter att han sovit klart brukade jag och min bror följa med honom ned till båten för att få åka en tur. Men i båten var han ung. Där stod han resligt i aktern, utan att hålla i sig. Han gick ur tiden den tjugosjunde januari 1964. Mannen som skulle ha blivit född i Amerika.

*Sören Bondeson,
sonson till Anders Bondeson*